

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το Πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models για την πρόληψη της διακοπής φοίτησης στο σχολείο έχει ως στόχο να ενισχύσει τους προστατευτικούς παράγοντες και να απαλείψει ή να μειώσει τους παράγοντες κινδύνου, συμβάλλοντας στην αποφυγή ή στην αναβολή της σχολικής διακοπής. Ο κίνδυνος να εγκαταλείψει κάποιος το σχολείο περιλαμβάνει τη σχέση μεταξύ του πλήθους και του είδους των παραγόντων κινδύνου (π.χ. αποκλίνουσες στάσεις και συμπεριφορές) και των προστατευτικών παραγόντων (π.χ., γονική και σχολική υποστήριξη, εσωτερικά κίνητρα).

Λαμβάνει υπόψη την ηλικία των συμμετεχόντων μαθητών διότι η επίδραση των συγκεκριμένων παραγόντων κινδύνου και των προστατευτικών παραγόντων αλλάζει με την ηλικία. Για παράδειγμα, οι παράγοντες κινδύνου μέσα στην οικογένεια έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο σε ένα μικρότερο παιδί, ενώ η παρέα με συνομηλίκους που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο πιθανά είναι ένας πιο σημαντικός παράγοντας κινδύνου για έναν έφηβο. Υπάρχουν προστατευτικοί παράγοντες και παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν άτομα όλων των ομάδων. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να έχουν διαφορετική επίδραση ανάλογα με την ηλικία, το φύλο, την εθνικότητα, την κουλτούρα και το περιβάλλον του ατόμου. Για αυτό οι παρεμβάσεις προσαρμόζονται σε κάθε τάξη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, όπως η ηλικία, η κουλτούρα, οι πολιτισμικές συνήθειες και άλλα ψυχοκοινωνικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά τους έτσι, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Εστιάζει σημαντικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διότι η πρώιμη παρέμβαση έχει συχνά μεγαλύτερη επίδραση από μια μεταγενέστερη, αλλάζοντας την πορεία της ζωής του παιδιού προς μια θετική κατεύθυνση.

Στοχεύει στην υιοθέτηση θετικών συμπεριφορών και μπορεί να έχει θετικά μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στη βελτίωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων των μαθητών και στη μείωση των απουσιών, της σχολικής απόσυρσης και των προβληματικών συμπεριφορών τους στην τάξη. Επίσης μπορεί να επιφέρει επιπτώσεις σε ένα ευρύ φάσμα ατομικών συμπεριφορών, ακόμη και σε συμπεριφορές που δεν αποτελούν βασικό στόχο της συγκεκριμένης παρέμβασης.

Οι ψυχοκοινωνικές και οι διαπροσωπικές δεξιότητες έχουν κεντρική θέση στο πρόγραμμα και περιλαμβάνουν τη δημιουργική και κριτική σκέψη, την αυτοεκτίμηση και τον αυτοέλεγχο, την επικοινωνία, την ανάπτυξη και διατήρηση διαπροσωπικών σχέσεων, την ενσυναίσθηση, τη λήψη αποφάσεων, την επίλυση προβλημάτων και την υιοθέτηση στόχων μέσω της ενίσχυσης των κινήτρων και της αυτοαποτελεσματικότητας. Όλα τα προαναφερόμενα είναι απαραίτητα για την υιοθέτηση και διατήρηση συμπεριφορών σχετικών με την σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση έτσι, ώστε ό,τι μαθαίνουν τα παιδιά στην τάξη να μπορεί να γενικευθεί έξω από αυτή και στη ζωή τους. Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι είναι να προάγουμε τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και τη θετική στάση των μαθητών, ενώ μακροπρόθεσμα στοχεύουμε στη βελτίωση της προσαρμοστικότητάς τους και της ακαδημαϊκής τους επίδοσης, η οποία εκφράζεται με θετικότερες κοινωνικές εκδηλώσεις, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς, μειωμένη συναισθηματική δυσφορία και καλύτερους βαθμούς σε αξιολογήσεις και τεστ.

Το πρόγραμμα είναι σχεδιασμένο να απευθύνεται στο σύνολο της σχολικής τάξης, όλοι οι μαθητές συμμετέχουν στην παρέμβαση (*καθολική πρόληψη*) και όχι μόνο όσοι ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου να διακόψουν τη σχολική φοίτηση (*επικεντρωμένη πρόληψη*). Για όλες τις κατηγορίες των θεμάτων, οι καθολικές παρεμβάσεις-έναντι των επικεντρωμένων

παρεμβάσεων-όχι μόνο βελτιώνουν τις δεξιότητες όλων των μαθητών, αλλά παρέχουν ένα αποτελεσματικό και ασφαλές πλαίσιο εργασίας σε μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα, μειώνοντας το στίγμα και δημιουργώντας ένα κλίμα που ευνοεί τη βελτίωση των μαθητών που βρίσκονται σε υψηλότερο κίνδυνο. Οι μαθητές οι οποίοι έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, είναι εκείνοι που επωφελούνται περισσότερο.

Τα σχολεία αποτελούν για το Πιλοτικό Πρόγραμμα Role Models πρόληψη της σχολικής διακοπής της φοίτησης το φυσικό περιβάλλον για την υλοποίησή του, διότι το εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει την πλέον κατάλληλη υποδομή, επιτρέποντας την ταυτόχρονη προσέγγιση μεγάλου αριθμού παιδιών και προσφέρει σε όλους την ευκαιρία μιας τέτοιας παρέμβασης, αφού σχεδόν όλα τα παιδιά του κόσμου παρακολουθούν, έστω και για λίγο ένα σχολικό πρόγραμμα, σε ηλικία μάλιστα που εδραιώνονται οι συμπεριφορές και διαμορφώνεται ο χαρακτήρας τους.

Η ένταξη του προγράμματος στη σχολική καθημερινότητα των μαθητών, μας δίνει την δυνατότητα να παρέμβουμε οργανωμένα και αποτελεσματικά στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων σε σχέση με τη σχολική διακοπή και αποτελεί για πολλά παιδιά, ειδικά για τα προερχόμενα από τα χαμηλότερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα μια «δεύτερη ευκαιρία» και βοηθάει τα παιδιά να τα καταφέρουν καλύτερα στο σχολείο, αλλά και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της καθημερινής ζωής. Μια αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα όχι μόνο στους μαθητές αλλά και στο διδακτικό προσωπικό του σχολείου, ενώ μια αλλαγή στις στάσεις των γονέων, μπορεί να αποτελέσει συνεχή πηγή ενίσχυσης και υποστήριξης για τις νέες συμπεριφορές των παιδιών τους.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από εκπαιδευτικούς που έχουν λάβει σχετική επιμόρφωση διότι αυτού του είδους προγράμματα είναι πιο σταθερά και πιο επιτυχημένα σε σχέση με όσα δεν εκπαιδεύουν τους εκπαιδευτικούς. Δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον δείκτη αξιοπιστίας της υλοποίησης του προγράμματος, δηλαδή η υλοποίησή του να γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που υποδεικνύεται από τις οδηγίες του, διότι η ποιότητα της εφαρμογής είναι βασικό κριτήριο αποτελεσματικότητας. Έτσι, η προετοιμασία των εκπαιδευτικών περιλαμβάνει την ευαισθητοποίησή τους σε: ζητήματα που αφορούν στη σχεσιακή διάσταση της μάθησης, στα συναισθήματα και στο ρόλο του εκπαιδευτικού που μπορεί να δημιουργήσει ένα πλαίσιο ασφάλειας και εμπιστοσύνης μέσα στο οποίο θα υλοποιήσουν σε συνεργασία με τα παιδιά αυτό το πρόγραμμα και θα μοιραστούν τις προσδοκίες, τα άγχη και τις ανησυχίες τους. Το πρόγραμμα αυτό αξιοποιεί εκπαιδευτικές μεθόδους αλληλεπίδρασης και ενεργού βιωματικής μάθησης με στόχο την ενδυνάμωση, την υποστήριξη και την εκπαίδευση των μαθητών, ώστε να υιοθετήσουν θετικές στάσεις ζωής και να αναπτύξουν δεξιότητες που συνδέονται με την πρόληψη της σχολικής απόσυρσης. Χρησιμοποιούνται βιωματικές τεχνικές, δίνοντας έμφαση στις τεχνικές ενεργητικής μάθησης, στις συνεργατικές ομάδες, στην οριζόντια μορφή οργάνωσης της σχολικής τάξης και στη δημιουργία θετικού κλίματος.

ΑΛΛΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:

Το πρότυπο του εκπαιδευτικού: Ανάμεσα στα πρότυπα των ενηλίκων, εκείνο που κατέχει σημαντική θέση είναι και το πρότυπο του «δασκάλου». Το πρόγραμμα χρησιμοποιείται ως ευκαιρία αναστοχασμού για τους εκπαιδευτικούς, ως άτομα που μέσα από τις εμπειρίες τους

δείχνουν να αντέχουν τις απογοητεύσεις και να μη συνθλίβονται από τις δυσκολίες. Έτσι τα παιδιά έχουν την ευκαιρία πέρα από τα Role Models να έχουν ένα ενήλικα που μπορούν να εμπιστευτούν και μπορεί να τους εμπνεύσει.

Η εργασία σε κύκλο: Η δημιουργία ενός ζεστού και φιλόξενου χώρου και η μορφή της κυκλικής συνάθροισης, είναι πολύ περισσότερο αποτελεσματική για την μετάδοση των πληροφοριών και γνώσεων, τη συγκέντρωση της προσοχής των μαθητών, την επικοινωνία - βλέπουν όλοι το άτομο που μιλάει αλλά και νιώθουν μέρος της δράσης.

Ο καταγισμός ιδεών και η συζήτηση: Οι μαθητές έχουν άποψη πάνω στα διάφορα θέματα και όλων η γνώμη πρέπει να ακούγεται με σεβασμό.

Ο διάλογος και η γενικότερη συλλογιστική του: Ο σκοπός του διαλόγου δεν είναι να επιβληθούν απόψεις, αλλά να συμβάλει στην ανάπτυξη ανεξάρτητης και κριτικής σκέψης.

Η επιχειρηματολογία: Η κατάρκτηση της επιχειρηματολογίας ως δεξιότητας, δεν βοηθάει μόνο την καλύτερη ακαδημαϊκή επίδοση, αλλά αποτελεί και πολύτιμο εφόδιο για την κατοπινή επαγγελματική και κοινωνική ζωή των μαθητών.

Οι ιστορίες και οι μελέτες περίπτωσης: Η συζήτηση πραγματικών περιστατικών καθημερινών προβλημάτων των μαθητών έχει πολύ μεγαλύτερη επιρροή από τις νουθεσίες και τον διδακτισμό.

Η επεξεργασία των παραμυθιών, λογοτεχνικών κειμένων, κινηματογραφικών ταινιών, θεατρικών έργων, εικαστικών δημιουργημάτων κ.λπ.: προωθούν τον διάλογο, βοηθούν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, καθοδηγούν στη σωστή επεξεργασία των δικών τους συναισθημάτων και των συναισθημάτων των άλλων, διαφωτίζουν την επίλυση των προβλημάτων τους και την επίτευξη στόχων τους.

Η αυτοπαρουσίαση από τους μαθητές: Η άνεση που σταδιακά αποκτούν οι μαθητές να μιλούν για τον εαυτό τους, τα βοηθάει να είναι λιγότερο συνεσταλμένα και να αισθάνονται άνετα με το κοινό. Οι μαθητές που μαθαίνουν να εκθέτουν τον εαυτό τους στους άλλους και να αισθάνονται ασφαλείς με αυτό, βελτιώνουν και την αυτοεκτίμησή τους. Άλλωστε, οι σχολικές επιδόσεις, αλλά και η επαγγελματική και κοινωνική ανέλιξη απαιτούν από τους σημερινούς μαθητές να μάθουν να «εκθέτουν» τον εαυτό τους, υποστηρίζοντας τις σκέψεις και τις ιδέες τους.

Τα παιχνίδια ρόλων: Η αναπαράσταση ενός προβλήματος, ειδικά όταν ένα άτομο περνάει και από τους δύο ρόλους π.χ. του «καλού» και του «κακού» μαθητή, του εκπαιδευτικού και του μαθητή, συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης.

Η καλλιτεχνική έκφραση: Η έκφραση μέσω της ζωγραφικής, μουσικής, χορού, γλυπτικής, δραματοποίησης, φωτογραφίας, βίντεο κ.λπ. βοηθά τους μαθητές στη δημιουργική έκφραση των συναισθημάτων τους και στη νοηματοδότησή τους, ενώ παράλληλα οι μαθητές/τριες εισπράττουν ευχαρίστηση και προσωπική ικανοποίηση από την ανάληψη των δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Η συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές (ομάδες): Η ικανότητα για συνεργασία με τους άλλους, είναι μια σημαντική κοινωνική δεξιότητα, με ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία και την εξέλιξη στη ζωή των σημερινών μαθητών. Πρόκειται για τη δημιουργική επίλυση διαφωνιών, το μοίρασμα ιδεών, τη δημιουργικότητα και την αίσθηση των κοινών στόχων. Στο πρόγραμμα η επιδίωξη της συνεργασίας βοηθά τα παιδιά να εξασκούνται στο να ακούν τη γνώμη των άλλων και να λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις τους. Επίσης, τα ευαισθητοποιεί στις ανάγκες και τις ανησυχίες των υπολοίπων μελών της ομάδας και τα βοηθά να διαπραγματεύονται και να σκέφτονται μαζί με τους άλλους. Σε καταστάσεις

συνεργασίας, η επικοινωνία τείνει να είναι πιο ανοιχτή και πιο ουσιαστική, εν αντιθέσει με τις ατομικιστικές καταστάσεις. Μαθαίνουν να κατανοούν ότι υπάρχουν διαφορετικές απόψεις, συγκρούσεις αλλά και αδυναμία να συνεργαστούν ή να βρουν λύσεις. Αναζητούν λειτουργικούς τρόπους επικοινωνίας και παλεύουν με την πραγματικότητα ή διαπιστώνουν τη δυσκολία να αντέξουν τη «αποτυχία» στην επικοινωνία.

Η σύνδεση με το αναλυτικό αλλά και με το κρυφό πρόγραμμα: Το πρόγραμμα έρχεται να υποστηρίξει στοιχεία που συνδέουν το αναλυτικό και το κρυφό πρόγραμμα ενισχύοντας τη σχέση μεταξύ μάθησης και συμπεριφοράς στο κρυφό πρόγραμμα.

Η διαμόρφωση ομάδων εκπαιδευτικών: Οι τοπικές ομάδες εκπαιδευτικών (ομάδες συζήτησης), έχουν σκοπό την ανταλλαγή απόψεων, την ανατροφοδότηση αλλά και την παροχή στήριξης, συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην καλύτερη εφαρμογή του, βοηθούν όχι μόνο στην περεταίρω διερεύνηση προβλημάτων που τυχόν προκύπτουν στις τάξεις, αλλά δρουν και ενισχυτικά στην αντιμετώπιση προσωπικών δυσκολιών των εκπαιδευτικών. Οι συζητήσεις για εναλλακτικές δραστηριότητες, για ανεύρεση λύσεων σε προβληματικές καταστάσεις που πάντα ανακύπτουν μέσα σε τάξεις, είναι ένα πολύ μικρό μέρος των όσων αποκομίζει ο εκπαιδευτικός από συζητήσεις σε ένα τέτοιο πλαίσιο κατανόησης και υποστήριξης. Το ουσιαστικό, είναι η αίσθηση ότι και ο/η ίδιος/α ανήκει σε μια ομάδα με κοινά ενδιαφέροντα, με κοινούς προβληματισμούς, κοινούς στόχους και συχνά κοινά οράματα. Το κλίμα που επικρατεί είναι κλίμα εμπιστοσύνης, τα μέλη βοηθούν το ένα το άλλο, ενώ παράλληλα μοιράζονται νέες ιδέες, βοηθούμενα έτσι στην αντιμετώπιση του στρες, της απομόνωσης αλλά και του εργασιακού burnout.

Η συνεργασία με τους γονείς: Σε περιπτώσεις που αυτό προκύπτει ως ανάγκη και ως αίτημα, η ετοιμότητα του εκπαιδευτικού να ακούσει και να κατανοήσει τα ερωτήματα, τις προσδοκίες και τις ανησυχίες των γονιών στο πλαίσιο του προγράμματος μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη εμπλοκή γονέων στη σχολική ζωή, έχοντας επίδραση ακόμα και στην επίδοση των μαθητών.

προσφέρει στα παιδιά την εμπειρία μιας σταθερής σχέσης ασφάλειας και εμπιστοσύνης δίνοντάς τους μια δεύτερη ευκαιρία – ένα νέο ξεκίνημα με καλύτερη βάση. Επίσης, βοηθάει τα παιδιά να ανακάμψουν από τις επιπτώσεις των πρώιμων επώδυνων εμπειριών.

Οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια των συναντήσεων εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για την εξέλιξη ορισμένων μαθητών τους που αντιμετώπιζαν δυσκολίες και υπογράμμισαν την ανάγκη να τους δοθεί η δυνατότητα να επικοινωνούν και να συμβουλευούνται ειδικούς της ψυχικής υγείας σε σταθερή και μόνιμη βάση για να είναι πιο αποτελεσματικοί στο έργο τους. Η επιστημονική ομάδα προσφέρθηκε να τους βοηθήσει συμβουλευτικά και μετά το τέλος του προγράμματος.